

Waarom ICT de nieuwe aansprakelijkheidsrealiteit niet kan negeren

Van bugfix in de code naar risico op een claim

Eén enkel foutje in de code kan bedrijven miljoenen kosten. Sinds de herziening van de EU-richtlijn Productaansprakelijkheid worden ook digitale diensten als producten gezien. In Nederland versterkt het massaclaimsysteem dit risico, legt Oscar Guinea uit, waardoor ICT-bedrijven hun aanpak van aansprakelijkheid en innovatie grondig moeten herzien.

DE EU-RICHTLIJN PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID (PLD) BREIDT AANSPRAKELIJKHEIDSREGELS, die voorheen vooral golden voor fysieke producten, nu expliciet uit naar software, AI-systemen en digitale diensten. Met andere woorden: je code wordt voortaan juridisch als product beschouwd. Als die code niet goed functioneert en schade veroorzaakt, of dat nu economische schade is, een datalek of een systeemstoring, kan je bedrijf strikt aansprakelijk worden gesteld. En hoewel deze uitbreiding op zichzelf al ingrijpend is, wordt de impact in Nederland versterkt door een andere trend: de opkomst van massaclaims.

Deze wijziging in aansprakelijkheid valt samen met de opmars van Nederland als het Europese epicentrum van massaclaims. Dankzij de WAMCA-wet kunnen groepen consumenten gezamenlijk collectieve acties starten, een mechanisme dat nu al zorgt voor een golf aan digitale en data-gerelateerde claims. Volgens ECIPE (2025) behandelen Nederlandse rechtbanken inmiddels ongeveer twee derde van alle Euro-

Beeld: Shutterstock

pese massaclaims op het gebied van dataprivacy en digitale diensten. Productaansprakelijkheidsrecht en massaclaims groeien naar elkaar toe, en de digitale sector zit precies op het snijvlak. Wat ooit alleen relevant was voor autofabrikanten of producenten van

huishoudelijke apparaten, is nu de dagelijkse realiteit voor softwareontwikkelaars, cloudbaanbieders en AI-startups. Voor bedrijven die in Nederland actief zijn, kan zelfs een kleine programmeerfout leiden tot aansprakelijkheid in heel Europa. Dit

vraagt om een herbezinning op aansprakelijkheid in de digitale economie.

Een nieuw tijdperk

Nederland is een digitale koploper. Volgens het CBS gebruikt meer dan 98% van de Nederlandse bedrijven digitale tools, en behoren we stevast tot de top van de EU als het gaat om cloudadoptie en AI-toepassingen. Maar deze digitale voorsprong brengt ook nieuwe juridische en operationele risico's met zich mee.

De voorgestelde PLD betekent een fundamentele verschuiving in hoe verantwoordelijkheid voor digitale producten wordt gedefinieerd. Een van de belangrijkste veranderingen is een gedeeltelijke omkering van de bewijslast: in bepaalde gevallen moeten ICT-leveranciers aantonen dat hun software niet de oorzaak is van de schade. Dat is geen eenvoudige opgave in de huidige, sterk verweven digitale systemen, waar de prestaties afhankelijk zijn van complexe ketens van ontwikkelaars, cloudleveranciers, platforms en gebruikers.

De constant veranderende aard van software maakt het aantonen van schuld nog moeilijker. Updates en bugfixes worden normaal gesproken gezien als verbeteringen, maar onder de PLD kunnen ze juist als bewijs dienen dat de oorspronkelijke versie gebrekkig was. Dit kan de deur openen voor massaclaims over kleine technische issues, waardoor bedrijven mogelijk terughoudender worden met het snel uitrollen van updates of het testen van nieuwe technologieën. Uiteindelijk kan dit als gevolg hebben dat innovatie wordt afgeremd.

Omdat Nederland al een centrale rol speelt in Europese collectieve acties, lopen Nederlandse bedrijven een verhoogd risico. Volgens het meest recente European Class Action-rapport van CMS loopt de Nederlandse technologie-sector het hoogste risico op grootschalige claims: bijna €18 miljard tegen

ICT-leveranciers moeten aantonen dat hun software geen schade veroorzaakt

Big Tech en nog eens €13 miljard tegen andere techbedrijven. Vooral mkb'ers, die minder juridische en financiële middelen hebben, zijn kwetsbaar voor de kosten en onzekerheid van zulke procedures.

Risico op reputatieschade door collectieve claims

Internationale voorbeelden laten zien hoe softwarefouten kunnen uitmonden in grote rechtszaken, denk maar aan Tesla's Autopilot of de gezichtsherkenningssystemen van UBER. Hoewel dit individuele geschillen zijn, illustreren ze hoe collectieve claims in Nederland vergelijkbare kwesties kunnen uitvergrooten tot veel grotere financiële en reputatierisico's.

Om in dit veranderende landschap te kunnen opereren, zullen bedrijven hun compliance-programma's moeten versterken – niet alleen om aan hun verplichtingen te voldoen, maar ook om te kunnen aantonen dat een fout niet aan hen te wijten is. Betere documentatie, testen en monitoring gedurende de hele levenscyclus van software worden essentieel – niet alleen bij de lancering, maar bij elke update of systeemwijziging. Toch kunnen zelfs de beste waarborgen het risico nooit volledig uitsluiten. Het echte gevaar is niet langer beperkt tot boetes van toezichhouders of incidentele rechtszaken, maar schuilt in grootschalige massaclaims

die reputatie en jaarrekeningen in één klap kunnen schaden. Dit alles laat zien waarom compliance alleen niet meer volstaat.

Rigide regels remmen digitale groei

De herziene PLD, in combinatie met het Nederlandse massaclaim-systeem, introduceert aanzienlijke nieuwe risico's voor ICT-bedrijven. Als deze regels te rigide worden toegepast, kunnen ze investeringen ontmoedigen en de digitale groei afremmen. Nederlandse ICT-leiders moeten daarom niet alleen hun interne compliance en weerbaarheid versterken, maar ook tijdig het gesprek aangaan met beleidsmakers, toezicht-houders en brancheorganisaties vóór de implementatiedeadline van 9 december 2026. Nu is het moment om mee te praten, voordat nationale richtlijnen en handavingskaders definitief zijn, zodat de aansprakelijkheidsregels werkbaar, evenwichtig en innovatievriendelijk blijven. Het doel moet zijn om de PLD zo te implementeren dat consumenten worden beschermd, maar bedrijven – ook het MKB – kunnen blijven innoveren en concurreren.

Hoe deze richtlijn in de praktijk wordt toegepast, zal bepalen of het een katalysator wordt voor vertrouwen in digitale technologie, of juist nieuwe barrières opwerpt voor groei en innovatie in de Europese digitale economie.

Oscar Guinea
is senior econoom
bij het European Centre
for International Political
Economy (ECIPE).